

AITA GUREA DALA- TA, ERANTZUN BIDEZ!

Len ere iñoiz -oraindik oraintsu, gañera- esan izan det eta, gure Kristau-ikasbidea-ri ukituren batzuek egitera datozen idaz-lenak, egia esan, dal-dal-dal ipintzen naute ni. Orrekin ez det esan nai, gure Kristau-Ikasbidea uki-eziña danik. Bañan bai ukiketa oietan arduraz ibille-bearra, oso arduraz ibilli-bearra dagona.

Pernando Mendizal o.f.m., gure "aita gurearen" kritika bat dakar YAKIN'en azkeneko zenbakian.

Ondo etorriak izan ditezela kritikak. Ortara-ko edeki digu YAKIN'ek bere azken-orrietan Galde-erantzun edo Tribuna Libre dirudian atal ori. Bañan Tribuna Libreko galdeak erantzuna ere eska-tzen bait-du. Ortaraxe natori ni gaur atal ontan bertan. Pernando Mendizabal'en kritikati eran-tzun txiki bat ematera.

"Euskerazko "Aitágurea" ez dago ondo, ta aldatu egin bear litzake". Orixe da Pernando Mendizabal'en iritzia. Iritziaren guna. Eta, ortara-ko zenbait premisa-edo ipiñi ondoren, ontara el-tzen da gure kritiko txorrotxa bere iritzi-erres-kadan: "Au ola izaki (haec cum ita sint?), euske-ratu dezagun bear bezela "Aita gurea", ta esan: "Gure aita, zeruetan zaudena... barka izkiguzu gure zorrak GUK ERE GURE ZORDUNARI BARKATZEN DIZKIEGUN BEZELA".....

Galde bat egin nai diot Fernando Mendizabal'ei: Zeintzuk zor barkatzen dizkiegu guk gure zordunari? "beren" zorrak noski? ori da, beintzat, or esan nai zendukeana... Bañan, esan, ez bait-dezu esaten ori zure esatekoan; "beren zorrak" ez, "gure zorrak" baizik... "Guk(gure zorrak) barkatzen dizkiegun bezela". Orixe da, esate orren indarra. Bai ba, GURE ZORRAK bait-daude, goratxuago, txintxillik bezela ataltxe ortan, eta GURE ZORRAK baita, eta ez besterik, durundiz gure belarrietan ere - entzuleen belarrietan ere, atal ori irakurtzean edo entzutean. Gure barkatzeak ez du or, ori beste kizunik, ori beste zerkirik, ori beste complemento zuzenik, joserakera onean, sintaxis jator batean.

... Len esan dedana: oso arduraz ibilli bearra dagola ukiketa oietan.

Premisa-antzeko lehen-itzetan ere ba'legoke zer-esanik, artara ezkerre. Ariraentxo datorren zerbait aipatuko det bakarrik.

Onela dio Fernando Mendizabal'ek: "Euskal-a-ditzak, bere justutasunaren justutasunez, ezin dezake kizuna adierazi gabe utzi; naiz zuzenkako(directo), naiz zearkakoa izan kizun ori"...

Orrek, ordea, ez bait-du esan nai, aninguruan naita-ez zuzenkako kizun ori bear duanik. Ba'dira zenbait egite, olako zuzenkako kizunin gabeak. Adibidez, begiratu, lagundu, deitu, sinistu(passim), eutsi(passim)...eta oien artean ain xuxen, barkatu, askotan. Adibidez: "Txikiña da ta, barkatu egin bear zaio". (-Zer barkatu, gero? -Ezer ez;orixe, barkatu)

Askotan diot; ez beti. Batzuetan izango da barkakizun zerbait. Adibidez -ain xuxen, befiz ere: "Barka izkiguzu gure zorrak" diogunean. Bañan beti-beti ez bait-da izaten olako barka-

kizunik, exprese beintzat. Eta orixe gertatzen da, ain xuxen au ere -nik uste- Aitagureko bigarren "barkatzen diegun bezela" ortan. (-Zer barkatu, gero? -Ezer ez; orixe, barkatu). Or ez bait-dago barkakizun expresorik. Eta ola utzi diteke, ain ederkitxo, bat ere erabaki gabe barkakizunaren zenbatasuna(- zki'rik gabe, alegia). Bat? asko? Ez bat, ez beste; indefinitum.

Ez al-derizkio Fernando Mendizabal'í?

Bañan indefinitum onek merezi azalpen apur bat geiago. Eta Fernando Mendizabal'ek berak e-mango digu ortarako bidea.

"Texto-inguruan -dio- (bi itz) sicut et agertzen dira; eta oiek erkaera edo konparazio bat adierazten dute. Bi atal daude or, sicut et oiegaz lotuta: bata, "dimitte nobis debita nostra;" eta bigarrena, "sicut et nos dimittimus debitoribus nostris"... Orregatik, guri barkatutakoak "asko" diran bezelaxe, guk barkatutakoak ere bere bat dira "asko"...

Seguru al-dago Fernando Mendizabal bere iritzi ortan? Seguru al-daki erkaera, konparazio ori ortarañokoa dana? bata askoduna dalako bestea ere askodun egiterañoiko indarra duala, alegia? erkaeraren bi muturrak zenbatahun bera eukierazterañoiko indarra, alegia? Ez bait-dira "sicut et" guztiak olakoak.

Ba'da otsaundiko "sicut" bat "bezela" bat -Biblian- Jaungoikoaren Dekalogoan, ain xuxen-orrenbesterañoiko indarrrik ez duana, erkaera bat izan arren, orrenbesterañoiko berdintasunik gabe konten dana. "Diliges proximum tuum sicut te ipsum". Latifiekzko "sicut", euskeraz "bezela" bait-da, bañan ez "aña"; "bezela", bai, bañan "aña" ez. Jaungoikoaren Dekalogoan ez bait-zailgu eskatzen maita dezagula gure lagun urkoa geuron buruak "aña", geuron buruok maita ditugun "beze-

la" baizik: geuron buruok maite? lagun urkoa "ere" maite, alegia; bañan au ura"aña", ura "ainbat", ura "bezainbat", ez...maite bai; bañan zenbatasunean berdintasunik gabe.

Ez ote-da beste orrenbeste gertatzen gure "sicut et" ontan ere? Ez al-derizkio Fernando Mendizabal'i? Konparazioaren bigarren muturra "indefinitum" dala, alegia? Indefinitum, Fernando Mendizabal, indefinitum! Ez da ori bezelakorik olakoetarako! Ez bat, ez asko; "indefinitum" ...zenbatasunik gabe. Olaxe ederki.

Beste oar bat. Onela dio gure Fernando Mendizabal'ek; "Sekulako erderakada batez asten degu otoitzik ederrena: "Aita gurea"... Gure elkarizketan ez degu inoiz ere orrelako jasketarik erabiltzen. Ez degu esaten: "aita gure etorri da, seme gureak egin du, eta abar..."; "gure aita, gure sema, eta abar... baizik".

Esaera zabalegia ta neurri-gabetxoa dezu ori. Universalegia (orokarregia) ta absolutoegia (bal-dintzagabeegia). "Gure aitaren" arau orrek ba' ditu bere bereizkuntzak; eta -ain xuxen, berriz ere- otoitzarik ederren ortan gertatu ditek, ederkitxo, bereizkuntza oietan bat izatea. Nik beti alaxe uste izan det. Besteak beste.

Ara. Esan dezagun erderazko itzez -barkatu-. "Euskeraz genitivoa nominativoaren-edo aurretik ipiñi bear dala", arau da euskeraz. Arau orokarra, orokarrik bada. Bañan ez beizkuntzarik gabea. Orokarrak dala ta, ez degu egin bear orokarregi.

Busturiko Madalen, ta Olaberriko Josetxo ta Lasturko Milia, ola esan oi dira arau orokarrez. Bañan, bereizkuntzaz esan izan da, baita, "Madalen Busturiko", ta "Josetxo Olaberriko", ta "Milia Lasturko" ere. Goiko Jauna "Jaun goiko" esan izan dan bezela. Ta "Gurutze Santu Lezoko" ta "Ana

Guadalupeko" etab.

Ez genituzke esan bear zenbait esakera orokarregi, zabalegi, neurrigabeegi. Gauzak, ikusiaren gañean, neurtuta esan bear genituzke. Nere iritzia gai onetan auxe izan da beti: genitivoaren arau ta lege onek euskeraz beti ere bereizkuntza bat egin izan duala notin-izenetan (nombres propios de persona); dala Josetxo, dala Madalen, dala Milia, gure notin-izenak alegia ba'dakitela genitivoaren aurretik joaten; beti ez bada ere, "ba'dakitela" noizbeinka, olako piruetatxubaren batzuek egiten, piruetatxo jator-jatorrak.

"Madalen Busturiko",
gabian-gabian
errondian dabilta
zure portalian.

"Josetxo Olaberriko":
zer dezu negarrez?
- Amakezkontzerako
dirurik eman ez.

Arren! ene Andre "Milia Lasturko"
Peru Garziak egin deusku laburto;
egin dau andre "Marina Arrazolako"
ezkon bekio, bere idea dauko.

Mondragoeri artu deusat gorroto;
giputz androk artu ditu gaixtoto:
Iturriotz-kalean Andre "Maria Baldako",
Arte-kalean Andre "Otxanda Gabiolako"
Erribalean Andre "Milia Lasturko".

Euskera jatorrez, bi eskutakoak dira -"ko" oiek, ikusten danez. Naiz batera, naiz bestera, jator asko erabiltzekoak. Bat bezain beste. Biok jatorki.

Askotan esan izan da, "Jaungoiko" izenaren jostera, gure jostera jatorraren aurka-aurkakoa dala... Pentsatu al-degu ondo, ori esatean?

Ez det uste olakorik esan ditekeanik. Antziñatxoko formula degu "Jaungoiko" formula. "Ama Guadalupekoa" bezelaxe; ta "Gurutze Santu Lezokoa" ta "Madalen Busturiko" etab. etab. Antziñako formula da ori. Bear bada, "casu" ortan, "Goiko Jauna" ta "Busturiko Madalen" baño antziñagokoa, besterik dirudian arren. "Casu" ortan, diot, notin-izenetan, alegia. Len notin-izenetan barra-barra esan oi zan, Milia Milia lasturko ta Otxanda Gabiolako... ta Jaun Goiko. Jaungoikoaren izenean, "Jaun" ori errez artu liteke notin-izentzat. Adibidez, "Jaun zerukoa". Iñoren arritzerik eta protestarik gabe, esan ere. Alik eta gu sortu geran arte. Gu izan gera olako protestanteak. Bañan, zuzen-bidez?

Berdin gertatzen bait da, gutxi-gora-bera, "gure" kin eta -"ren" ekin ere. Lenengo begiratuan eta, itxurarekin itsutu ta ari izaten gora askotan izketan. Aita Gurea "sekulako erderakada" da. Bai-ote? Ikus dezagun lasa. Ikus dezagun estutasun ta itsumaturik gabe.

Aitor dezagun beti ere, lenengo, ta bein betiko, posesivoen lege orokarra euskeraz alaxe dala: lenengo, jabea; ta ondotik gauza (lenengo, genitivoa; ta urren nominativoa-edo): "Gure aita", "aitaren etxea". Lege orokarrez, ori alaxe da. Bañan beti ta beti, ta bereizkuntzarik bat ere gabe?

Nik esan dezakedanez, ez. Ba' dira noiz-baitzuek, ola egiten ez diran noiz-batzuek.

Ara. Neri bein gertatua esango det emen. Beste askoren artean, auxe. Arrasate'ra joan nintzan bein, an Karraskain baserri urrutiko gizonarekin egotera. Aren aita zanaren berri jakin-

garri batzuek jakin nai nituan. Semeak, aita zanaren berri asko eman zizkidan. Bañan -eta e-
men dago nere gaurko aria- nere gizonak bere
aita zana aipatu bear zuan bakoitzean, beti ta
beti onela esaten zuan: "Aite geure, depuntue".
Olaxe eten gabe, aldi bakoitzean, "Aite geure,
depuntue" ta "Aite geure, depuntue"...

Beste bat. Guztion ezaguna da, arako, "Lua,
lua, txuntxurrun berde" asten dan seaska-abesti
jator ura. Orra bada: seaska-abesti ortan, le-
nengo ta bigarren ahapaldian onela dio:

"Aite geuria" Bitorijan da
ama manduen artuta.

.....

"Aite geuriak" ditu asko dauka
ama perijen salduta".

Eta oietaz landa, gure belarriak oitu asko-
ak daude txiki-txikitatik, auek bezelako itz
eta esaerak entzuten: "Praixku guria ta Lukex
zuena".

... -Gaizki esana! oker esana!!... -Bai-ote?
Nik, or - goragoko beste aietan bezela- okerra
ez baño beste zerbait arkitu-uste det. Bereiz-
kuntza bat; lengoan bezela, notin-izenentzat e-
gin oi dan bereizkuntza bat.
Praixku, Lukex... ta berdin baita "Aita" ere.
"Aita" notin-izen bezela erabiltzen bait-da as-
kotan euskeraz, eta baita erderaz ere ("Padre ha
dicho"; "el padre"ren ordez, alegia).

"Notin-izenakin" diot. Bañan ba'da beste no-
iz-bein bat ere, polit askoa gai onetan; "licen-
tia poetica" esan liteken noiz-bein bat, casu
polit bat. Ara, sobera dakigu, joskera orokarrez,
"beraren billa" esan oi dana; bañan bai bait-
degu gure Parnasoan onoko bestelako loratxo au
ere:

Ai! Au gabaren zoragarria!
Jesus jaio da Belen'en.
Etxe onetan sartu ote-dan,
"billa gabilta beraren".

Olako lore polit batek ondotxo merezi bait-
du bereizkuntza bat; "licentia poetica" bat,
alegia... erderazko olerkietan "de Maria las
grandezas" eta esan oi diran bezela, gure oler-
kietan ere "beraren billa" esan bear, "billa
beraren".

(Nik neuk erabili izan det iñoiz olako "li-
centiarik", beste Gabon-kanta batean: "Agur, a-
gur, Mirentxu! / Agur, bai, agur, Miren! /
Zu izango zera(i) Ama / Aitaren Semearen".
Aiatren Semearen Ama" esan bearrean, "Ama Aita-
ren Semearen").

Gure Sintaxis-legeak ostikopetzea dala guz-
ti ori?... Ez, gizona, ez; ezta urrik eman ere.
Ori ez da, lege orokar eder batean, edergarri
berri bat bezela, bereizkuntza bat aitortzea
ta ezagutzea besterik. Gauzak itsumustuan ez
erabakitzea; ikusiaren gañean neurtzea baizik.
Orixe.

-Ez al-dezu beste esan-bearrik?

-Bai; ta auxe: "Gure Aita zeruetan zaudena"
esan bearrean, obe zukeala-Fernando Mendizabal'
ek, beste ukitu bat geilag-egin-da, onela esa-
tea: "Zeruetan zauden gure Aita" -olaxe eskatzen
bait-du gure relativoaren joskera jatorrak -,
edo-ta oraindik obeto: "Zeruetan"zeran" gure Ai-
ta", zeruan ez bait-dago egonean, betiko ari-
izanean baizik, gure zceruko Aita...-

Baña norafio joango giñake ola asi ezkeroy

Gauzatxo bat falta zait oraindik gai onixe
buruz esateko, ikutu oiei buruz esateko. Gure

Fernando Mendizabal'ek ekarri dizkigun ikutu-gai guzti oiek eta asko geiago ere mai-gañean ipiñi zirala orain ogeita-amazazpi urte Gazteizko Teologo-Batzordeak gure Kristau-ikasbidea aztertu ta eratu zuanean. Bañan ikutu-gai guzti aiek jakingarriak ziran arren -gaurko Fernando Mendizabal'etak bezela aiek ere- etzala izan aiek ontzat emateko iritzirik Batzorde artan, arrazobide bakar aundi-aundi bategatik: Aitagureari ta olako otoitz-formulari, ezertxori bada-ta, zor zaien itzalagatik; ez formula oiek aspaldi-aspaldikoak diralako bakarrik, gizarte-formulak diralako gañera ... eta, gañera, ez, guk askotan us-te izaten degun bezain gaizki eratuak, ikusi degun bezela.

"Nola zeruan, ala lurrean" bakar-bakarrik aldatu zan orduan: "Zeruan bezela lurrean ere". Eta ori, Nafarroan -eta baita Guipuzkoan ere zenbait aotan- erabiltzen zan era zalako.

Gañerako guzti-guztia, ezta-baida sakon-ondoren, zegon bezela utzi zan. Eta olaxe jarraitzen du... Bañan ez da oraingo kontua, geroztik ere norbaitzuk aldakuntzaren batzuek eskatu izan dituztena, Madalen Busturiko'ren errondietan bezela,

"orain baño len".

Bañan kontuz ibilli bearra bait-dago, gazte-jendeekin batez ere.

M. Lekuona